

Polsko-Niemiecki Plan Działania

PREAMBUŁA

Polska i Niemcy są sąsiadami, partnerami strategicznymi w Unii Europejskiej oraz sojusznikami w NATO. Jesteśmy powiązani gęstą siecią relacji politycznych, społecznych, gospodarczych, kulturalnych i naukowych oraz bliskimi powiązaniem między naszymi obywatelami.

Rząd Rzeczypospolitej Polskiej i Rząd Republiki Federalnej Niemiec deklarują gotowość kontynuowania i dalszego pogłębiania bliskich stosunków we wszystkich dziedzinach. Chcemy dalej rozwijać współpracę na korzyść naszych społeczeństw oraz na rzecz dobrobytu całej Europy.

Od podpisania Traktatu o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy w dniu 17 czerwca 1991 r. wiele polsko-niemieckich instytucji prowadzi i wspiera dialog ze społeczeństwem obywatelskim. Doceniamy ich rolę w zbliżaniu naszych obywateli i budowaniu zaufania oraz zobowiązujemy się do stałego wspierania ich działalności.

Ważną rolę w tym zakresie odgrywa polska społeczność w Niemczech i mniejszość niemiecka w Polsce.

Polska i Niemcy dzielą ambicję, polegającą na wniesieniu wspólnego wkładu w bieżącą debatę na temat przyszłości Unii Europejskiej. Naszym celem jest silna Unia Europejska, która zdoła sprostać globalnym wyzwaniom oraz zapewnić bezpieczeństwo wszystkim swoim obywatelom.

Ideą, będącą fundamentem Unii Europejskiej, było zagwarantowanie pokoju na naszym kontynencie. Rosyjska agresja na Ukrainę w najbardziej brutalny sposób przypominała nam o ogromnym znaczeniu tego celu, sprawiając, że konieczność zapewnienia Europie zdolności obrony stała się sprawą pilną. Wojna w naszym najbliższym sąsiedztwie nadała więc nowy wymiar polsko-niemieckim relacjom. Oba Rządy wyrażają nieprzerwane i konkretne wsparcie dla Ukrainy, w szczególności poprzez udzielanie pomocy politycznej, finansowej, wojskowej i humanitarnej.

Naszym wspólnym celem jest znalezienie przekonujących odpowiedzi na wyzwania naszych czasów, aby kształtować wspólną europejską przyszłość, nie zapominając przy tym o przeszłości. Jesteśmy świadomi znaczenia upamiętnienia i pojednania jako centralnego aspektu relacji polsko-niemieckich. Pojednanie to niekończący się proces. Przechodzi on z pokolenia na pokolenie i stale wymaga przeżywania na nowo.

Aby podkreślić nasze szczerze zaangażowanie w konkretne działania nakierowane na zaspokojenie oczekiwań obywateli, Rząd Rzeczypospolitej Polskiej i Rząd Republiki Federalnej Niemiec podczas tegorocznych konsultacji międzyrządowych w Warszawie w dniu 2 lipca 2024 r. uzgodniły poniższy Plan Działania określający kierunek naszej współpracy oraz zawierający rozmaite nowe inicjatywy i projekty.

WSPÓLPRACA W SPRAWACH DWUSTRONNYCH

Relacje polsko-niemieckie charakteryzują się dużą dynamiką. Jednym z ich kluczowych celów jest osiągnięcie wspólnych stanowisk w najważniejszych kwestiach europejskiej polityki i bezpieczeństwa. Dialog ten jest prowadzony w atmosferze wzajemnego zaufania. Nasze partnerstwo jest niezbędne do wypracowywania rozwiązań odpowiadających interesom obu stron.

Deklarujemy zaangażowanie w kontynuację współpracy w istniejących formatach, ze szczególnym uwzględnieniem **konsultacji międzyrządowych**, które będą się odbywać regularnie w celu przeprowadzenia kompleksowego przeglądu aktualnego stanu współpracy międzyresortowej oraz określenia jej krótko- i średnioterminowych celów na przyszłość. Wyrażamy gotowość ustanowienia nowych mechanizmów konsultacji dwustronnych, takich jak **wspólne spotkania ministrów spraw zagranicznych i obrony**.

Rola historii

Przeszłość odgrywa szczególną rolę w relacjach polsko-niemieckich. Druga wojna światowa oraz pamięć o okrucieństwach i zbrodniach popełnionych przez niemieckich agresorów przeciwko Polakom w czasie nazizmu pozostają żywą częścią pamięci historycznej. Dla wielu Polaków jest to element tożsamości zbiorowej.

Oba rządy prowadzą intensywny dialog na temat środków wsparcia dla żyjących ofiar niemieckiej agresji i okupacji w latach 1939-1945, upamiętnienia i bezpieczeństwa. Ważną rolę w tym procesie będzie odgrywać Fundacja Polsko-Niemieckie Pojednanie.

W tym kontekście podkreślamy utworzenie **Domu Niemiecko-Polskiego** w centralnej lokalizacji w Berlinie, poświęconego polskim ofiarom II wojny światowej. Dodatkowo podkreślamy potrzebę jak najszybszego ukończenia tego projektu związanego z godnym upamiętnieniem polskich ofiar drugiej wojny światowej w centralnej lokalizacji w Berlinie. W ramach Domu należy przede wszystkim uwzględnić stworzenie pomnika poświęconego pamięci polskich ofiar niemieckiej okupacji Polski w latach 1939–1945. To miejsce pamięci zostanie wzbogacone częścią informacyjną w postaci wystawy stałej przedstawiającej kompleksowy obraz niemieckiej okupacji Polski.

Doceniamy starania oraz wieloletnią pracę polskich i niemieckich ekspertów i badaczy nad projektem **polsko-niemieckiego podręcznika do historii** pod tytułem „Europa. Nasza Historia”. Zobowiązujemy się do promowania szerokiego zastosowania tego podręcznika jako materiału edukacyjnego w polskich i niemieckich szkołach.

Pracujemy nad wzmocnieniem współpracy w zakresie **polityki pamięci**, między innymi z Europejską Siecią Pamięć i Solidarność (ENRS). Zintensyfikujemy wspólne działania, aby zachęcić więcej państw europejskich do włączenia się w ENRS.

Wspieramy współpracę państwowych i federalnych **archiwów** obu państw, w szczególności Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych i Bundesarchiv. Wzmocniona współpraca może obejmować badania zbiorów, możliwości udostępniania zasobów i

kopii cyfrowych, zabezpieczanie zbiorów oraz zarządzanie współczesną dokumentacją cyfrową.

Strona polska wystosuje zaproszenie na konferencję muzeów i miejsc pamięci zbrodni II wojny światowej, które obecnie znajdują się w Polsce i Niemczech. Konferencja stanie się platformą ekspercką umożliwiającą wymianę doświadczeń w dziedzinie ochrony miejsc pamięci i zarządzania nimi (dialog, wymiana informacji, współpraca, tworzenie programów, formułowanie zaleceń na przyszłość dla takich instytucji oraz organizatorów).

Mniejszość niemiecka w Polsce i polska społeczność w Niemczech

Relacje rządu Niemiec z polską społecznością w Niemczech oraz rządu Polski z mniejszością niemiecką w Polsce opierają się na równym traktowaniu i wzajemnym zrozumieniu zgodnie z postanowieniami polsko-niemieckiego Traktatu o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy z 1991 r. Zamierzamy wznowić **rozmowy na temat wsparcia obywateli niemieckich o polskim pochodzeniu, Polaków w Niemczech oraz mniejszości niemieckiej w Polsce** w ramach odnowionej formuły Polsko-Niemieckiego Okrągłego Stołu.

Oba rządy podejmą starania, aby zapewnić realizację postanowień art. 21 Traktatu o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy z 1991 r. dotyczących nauczania języka ojczystego odnośnie do, odpowiednio, mniejszości niemieckiej w Polsce i polskiej społeczności w Niemczech.

Kontakty międzyludzkie

Kontakty międzyludzkie pozostają integralną częścią relacji między sąsiadującymi państwami. Zamierzamy wspierać trwałe formaty i instytucje będące ważnymi forami dialogu między naszymi społeczeństwami.

Rozważymy możliwość zwiększenia wsparcia finansowego dla **Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej**, mając na celu rozszerzenie jej działalności w obu krajach, zwiększenie jej widoczności w Niemczech oraz zaangażowanie stron trzecich, w tym partnerów z Ukrainy, w jej bieżące projekty.

Zgadzamy się, że Fundacja będzie kontynuować organizowanie **Forum Polsko-Niemieckiego**, tj. platformy dialogu między ekspertami z obu krajów, której tradycja sięga lat 70. XX w. Forum powinno zostać zmodernizowane, w tym poprzez wprowadzenie solidnego komponentu biznesowego. Wzywamy Fundację, aby w najbliższym czasie przedstawiła propozycje mające na celu zwiększenie atrakcyjności i zasięgu Forum.

Wyrażamy zamiar wznowienia corocznego przyznawania **Nagrody Polsko-Niemieckiej** ustanowionej postanowieniami Traktatu o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy z 1991 r.

Obie strony z zadowoleniem przyjmują przywrócenie odpowiedniego statusu **Pełnomocnika Ministra Spraw Zagranicznych do spraw polsko-niemieckiej współpracy społecznej i przygranicznej**. Obie strony dostrzegają znaczenie ścisłego współdziałania między polskim Pełnomocnikiem Ministra Spraw Zagranicznych do spraw polsko-niemieckiej współpracy społecznej i przygranicznej a niemieckim Koordynatorem do spraw niemiecko-polskiej współpracy międzyspołecznej i przygranicznej.

Wspólnie ze społeczeństwem obywatelskim chcemy stworzyć w ramach istniejących struktur polsko-niemieckiej współpracy format wymiany, w postaci **polsko-niemieckiego parlamentu społeczeństwa obywatelskiego**, w którym pod patronatem Pełnomocnika i Koordynatora przedstawiciele społeczeństwa obywatelskiego omawiają stan relacji i nowe pomysły oraz przedstawiają w tej dziedzinie rekomendacje obu rządów.

Nasze silne więzi na poziomie regionalnym i lokalnym są podstawą wymiany między naszymi obywatelami. **Współpraca między regionami i gminami** stanowi ważny element budowania nie tylko więzi sąsiedzkich, pomagania sąsiadom w potrzebie, ale również w wysiłkach na rzecz sprostania globalnym wyzwaniom. Zamierzamy nadal wzmacniać te partnerstwa na wszystkich poziomach oraz zwiększać wymianę na szczeblu regionów i gmin, również w odniesieniu do naszej współpracy na rzecz Ukrainy.

Wspieramy także istniejące kontakty i inicjatywy społeczne zapewniające regularną wymianę między społeczeństwami obywatelskimi, naukowcami, ekspertami i rządami naszych krajów, np. na temat zjawiska **starzenia się społeczeństw**.

Współpraca transgraniczna

Podkreślamy znaczenie współpracy transgranicznej w promowaniu kontaktów między obywatelami oraz wzmacnianiu integracji europejskiej. W tym celu zachęcamy euroregiony, trzy miasta partnerskie Słubice-Frankfurt nad Odrą, Zgorzelec-Görlitz i Gubin-Guben oraz wszystkie inne podmioty współpracy transgranicznej do odpowiedniego korzystania z instrumentu europejskiego ugrupowania współpracy terytorialnej. Podkreślamy znaczenie dialogu na poziomie samorządowym w regionach przygranicznych ogółem i w ramach **Polsko-Niemieckiej Komisji Międzyrządowej ds. Współpracy Regionalnej i Przygranicznej** oraz nasze wsparcie dla takiego dialogu.

Zobowiązujemy się do modernizacji Komisji oraz do wzmocnienia jej interakcji z mieszkańcami regionów przygranicznych. Biorąc pod uwagę przepisy konstytucyjne i europejskie, wskażemy obszary, w których zastosowanie odstępstw, takich jak klauzule otwarte, może pozwolić na ominięcie przeszkód dla wdrażania transgranicznych projektów.

Poprzez rozwój sieci **transgranicznych szkoleń edukacyjnych i zawodowych** obie strony będą promować zwiększoną wymianę między społeczeństwami obywatelskimi

oraz uznają szczególną rolę, jaką w tej wymianie odgrywają Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych do spraw polsko-niemieckiej współpracy społecznej i przygranicznej oraz Koordynator do spraw niemiecko-polskiej współpracy międzyspołecznej i przygranicznej.

Usprawnimy komunikację między regionami transgranicznymi, aby przyspieszyć wdrożenie dwustronnej Umowy ramowej o **współpracy transgranicznej w ratownictwie medycznym**.

Planowanie przestrzenne

Będziemy współpracować w ramach Komitetu Rozwoju Przestrzennego przy Polsko-Niemieckiej Komisji Międzyrządowej ds. Współpracy Regionalnej i Przygranicznej.

Będziemy współdziałać w celu zaktualizowania **Wspólnej Wizji Przyszłości dla Polsko-Niemieckiego Obszaru Interakcji – Horyzont 2030** (przyjętej podczas 17. spotkania Komitetu Rozwoju Przestrzennego przy Polsko-Niemieckiej Komisji Międzyrządowej ds. Współpracy Regionalnej i Przygranicznej w dniu 1 grudnia 2016 r.).

Będziemy współpracować nad modelowym polsko-niemieckim projektem w zakresie planowania przestrzennego (niem. *Modellvorhaben der Raumordnung – MORO*) „Transgraniczne synergie planowania przestrzennego i gospodarki wodnej w basenie Odry” – w tym nad polsko-niemiecką konferencją inauguracyjną jesienią 2024 r.

Edukacja i młodzież

Polsko-Niemiecka Współpraca Młodzieży (PNWM) jest ważną instytucją dwustronnej współpracy młodzieży, która aktualnie umożliwia wymianę około 60 000 młodych osób rocznie. Zależy nam na silnej PNWM oraz na spotkaniach młodzieży jako instrumencie, który w przyszłości jeszcze bardziej zbliży do siebie nasze kraje: np. dzięki Polsko-Niemieckiej Nagrodzie Młodzieży, wymianie młodzieży za pomocą lokalnych partnerstw, projektom edukacji historyczno-obywatelskiej dla młodzieży z obu państw lub forum młodzieży organizowanym w ramach Trójkąta Weimarskiego wspólnie z Francusko-Niemiecką Współpracą Młodzieży. Z zadowoleniem przyjmujemy znaczne zwiększenie finansowania od rządu polskiego i deklarujemy dalsze dążenie do rozwoju polsko-niemieckiej współpracy młodzieży. Wraz z PNWM będziemy kontynuować nasze udane projekty, aby wzmocnić dwustronną współpracę młodzieży i naszą pracę nad wspólnym wsparciem młodzieży w Ukrainie.

Będziemy współpracować na rzecz poszerzenia wiedzy o państwie sąsiadującym w młodym pokoleniu, również poprzez istniejące, dobrze funkcjonujące struktury takie jak Międzynarodowe Domy Spotkań Młodzieży w Krzyżowej i Oświęcimiu.

Będziemy dążyć do zorganizowania corocznego **konkursu dla uczniów** poświęconego wiedzy o kraju, geografii, historii i teraźniejszości państwa sąsiadującego.

Znajomość języka partnera pomaga w zbliżaniu obywateli oraz tworzeniu relacji zawodowych i społecznych. Wspólnie będziemy poszukiwać nowych form współpracy w celu promowania **znajomości języka polskiego jako obcego w Niemczech oraz języka niemieckiego w Polsce**.

Wymiar sprawiedliwości

Mając na celu wzmocnienie współpracy w obszarze wymiaru sprawiedliwości, wznowimy dwustronne konsultacje dotyczące **spraw cywilnych i karnych**. Będziemy promować i wspierać rozwój bezpośrednich kontaktów między organami sądowymi, aby poprawić współpracę np. w dziedzinie egzekwowania wniosków o wzajemną pomoc prawną, wykonywania europejskich nakazów aresztowania oraz wniosków o europejski nakaz dochodzeniowy dotyczących przekazania osób skazanych na podstawie decyzji ramowej 2008/909/WSiSW. Zachęcamy organy sądowe do budowania partnerskich relacji, prowadzenia wspólnych szkoleń dla sędziów, pracowników sądów i prokuratorów oraz organizowania konferencji i warsztatów w celu ułatwienia i poprawy współpracy między tymi organami.

Będziemy wymieniać się wiedzą specjalistyczną na temat **cyfryzacji wymiaru sprawiedliwości**, np. systemów E-Court, wykorzystania technologii wideokonferencji, publikacji orzeczeń sądu, dostępu do akt sprawy i dokumentów sądowych oraz dostępności informacji i usług sądowych dla obywateli.

Ponadto będziemy wymieniać się doświadczeniem w stosowaniu i wdrażaniu unijnego aktu w sprawie sztucznej inteligencji w wymiarze sprawiedliwości, studiami przypadków **sztucznej inteligencji godnej zaufania** oraz najlepszymi praktykami z zakresu **zarządzania cyberincydentami**.

Będziemy dążyć do poprawy i optymalizacji obecnych instrumentów, aby uzyskać **odporniejsze i skuteczniejsze systemy wymiaru sprawiedliwości**, oraz do intensyfikacji **współpracy** i wspierania **lepszego prawodawstwa na poziomie UE**.

Zobowiązujemy się do dalszego wspierania prac Organizacji Narodów Zjednoczonych nad przeciwdziałaniem **zbrodniom przeciwko ludzkości** i karaniem za nie. Prawo międzynarodowe należy uzupełnić o uniwersalny, ukierunkowany na ofiary, dostosowany do dzieci, prawnie wiążący instrument oparty na projekcie artykułów o zapobieganiu zbrodniom przeciwko ludzkości i karaniu za nie przyjętym przez Komisję Prawa Międzynarodowego. Będziemy współpracować w celu wyeliminowania tych braków i zagwarantowania, że prawa najbardziej bezbronnych, to jest dzieci, będą respektowane. Z zadowoleniem przyjmujemy opracowanie Konwencji w sprawie współpracy międzynarodowej w zakresie prowadzenia dochodzeń w sprawie ludobójstwa, zbrodni przeciwko ludzkości, zbrodni wojennych i innych zbrodni międzynarodowych oraz ich ścigania (konwencja lublańsko-haska).

Współpraca policyjna i graniczna

Polska i Niemcy jako sąsiedzi i państwa członkowskie Unii Europejskiej dzielą się wieloma zadaniami i możliwościami w dziedzinie spraw wewnętrznych. Chcemy nadal łączyć siły w przypadku takich wyzwań jak wojna w Ukrainie i jej konsekwencje dla naszych krajów oraz dla całej Europy. Ma to zastosowanie również do innych wyzwań, takich jak ograniczanie nielegalnej migracji zgodnie z naszymi międzynarodowymi zobowiązaniami, przestępczości zorganizowanej i klęsk żywiołowych. Jednocześnie chcemy w większym stopniu korzystać z potencjału wynikającego z faktu posiadania wspólnej granicy oraz z naszych więzi istniejących w regionach i w społeczeństwie obywatelskim.

Jesteśmy zdecydowani kształtować politykę wewnętrzną, również na szczeblu europejskim, na korzyść naszych obywateli oraz w celu istotnego przyczynienia się do wolności i bezpieczeństwa w Europie. Będziemy dążyć do zapewnienia sprawnego funkcjonowania **strefy Schengen** bez kontroli granicznych na granicach wewnętrznych dzięki wzmoczonej transgranicznej współpracy policji opartej na pełnym wykorzystaniu dostępnych środków kompensacyjnych.

Polskie i niemieckie **organy ścigania i policji granicznej** prowadzą już ścisłą współpracę. Ma to szczególne zastosowanie do naszych wspólnych regionów przygranicznych. Chcemy dalej intensyfikować naszą współpracę, tak aby skutecznie zwalczać zagrożenia dla bezpieczeństwa publicznego. Ma to szczególne znaczenie w przypadku przestępczości transgranicznej oraz nielegalnej migracji i nielegalnych działań przemytniczych. Wzmacnianie naszej współpracy obejmuje przede wszystkim wspólne szkolenia dla funkcjonariuszy organów ścigania i policji granicznej, przygotowujące ich do wspólnych operacji, oraz określenie procedury dotyczącej transgranicznego użycia policyjnych statków powietrznych i wspólnych działań poszukiwawczych. Dodatkowo rozważymy, w jaki sposób można jeszcze bardziej rozwinąć współpracę we wspólnych polsko-niemieckich placówkach policji granicznej. Ponadto dopóki niemieckie kontrole graniczne nie mogą zostać w pełni zastąpione samymi środkami kompensacyjnymi, będziemy również wspólnie dążyć do ograniczenia do minimum wpływu tych kontroli na ruch oraz swobodny przepływ towarów, usług i osób, a także do dalszej poprawy bezpieczeństwa osób kontrolowanych i funkcjonariuszy policji.

Niedawno utworzona grupa zadaniowa ds. **zwalczania nielegalnych działań przemytniczych** oraz wspólne patrole na terytorium Polski również pomogą nam jeszcze skuteczniej ograniczyć nielegalną migrację – w granicach naszych zobowiązań wynikających z prawa międzynarodowego – oraz nielegalny przemyt imigrantów. Ze względu na to, że handel ludźmi jest przestępstwem transgranicznym, wzajemna współpraca odgrywa kluczową rolę w skutecznym zwalczaniu tego zjawiska.

Konsekwencje zmiany klimatu i ostatnie zmiany geopolityczne pokazują, że zwłaszcza w takich czasach do **ochrony ludności** należy podchodzić w ujęciu transgranicznym. Jako państwa sąsiadujące wzmocnimy zatem wymianę i współpracę w zakresie

ochrony populacji przed klęskami żywiołowymi i ekologicznymi, lecz również przed zagrożeniami związanymi z wojną.

Zamierzamy skorzystać z postanowień przewidzianych w obowiązującej Umowie między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o **wzajemnej pomocy podczas katastrof i klęsk żywiołowych lub innych poważnych wypadków**, porozumieniach między Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji Rzeczypospolitej Polskiej a Ministerstwem Spraw Wewnętrznych Brandenburgii, Saksonii i Meklemburgii-Pomorza Przedniego o wzajemnej pomocy podczas katastrof i klęsk żywiołowych lub innych poważnych wypadków, a także ze współpracy w ramach Unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności, aby umożliwić jednostkom odpowiedzialnym za ochronę ludności jeszcze skuteczniejsze działanie po obu stronach naszej wspólnej granicy w sytuacjach nadzwyczajnych. Skorzystamy z tych ram także w celu budowania zdolności, w tym poprzez prowadzenie szkoleń i ćwiczeń, jak również wymianę doświadczeń i wiedzy specjalistycznej między personelem operacyjnym.

Wierzimy, że przyjmowanie i goszczenie **osób wysiedlonych z Ukrainy** jest zadaniem, które powinny wykonywać wszystkie państwa członkowskie UE w duchu solidarności. Czynimy więc wysiłki, aby promować to podejście na szczeblu UE, podobnie jak potrzebę skutecznego wspierania tych państw członkowskich, które przyjmują największą liczbę osób wysiedlonych z Ukrainy, w tym przez zapewnianie odpowiedniego finansowania.

Sport i turystyka

Obie strony doceniają współpracę w zakresie wspierania organizacji dużych **wydarzeń sportowych**. Zaangażowanie polskich funkcjonariuszy policji w zabezpieczanie porządku publicznego podczas EURO 2024 jest tego najlepszym przykładem. Mieszkańców obu krajów łączy entuzjazm w stosunku do sportu. Będziemy zatem ściślej współpracować w dziedzinie sportu, włączając w tę współpracę ruch sportowy i inne odpowiednie zainteresowane strony. Jest to dla nas szczególnie istotne, aby zwiększyć uczciwość w sporcie oraz promować osobiste spotkania między aktywnymi sportowcami.

Będziemy utrzymywać regularne kontakty i współpracę dwustronną w branży **turystycznej**.

Intensywna współpraca w walce z dezinformacją

Polska i Niemcy zamierzają wzmocnić współpracę między organizacjami społeczeństwa obywatelskiego. Strony zamierzają wspierać wymianę międzyinstytucjonalną, w tym wymianę i wspólne szkolenia między ośrodkami akademickimi. Będziemy dążyć do lepszego rozumienia zagrożenia oraz budowania odporności społecznej na dezinformację (na przykład poprzez wymiany między

Regionalnymi Ośrodkami Debaty Międzynarodowej (RODM) a Bundeszentrale für politische Bildung, (ewentualnie Landeszentralen für politische Bildung).

Nauka

Pragniemy zintensyfikować nasz dialog strategiczny i stworzyć silne podstawy dla nauki, badań i innowacji przez wspólne inwestycje, aby zagwarantować dobrobyt, mocną pozycję konkurencyjną i suwerenność technologiczną Polski, Niemiec i Europy. Będziemy aktywnie udzielać wsparcia, udostępniając środki finansowe na współpracę między naszymi instytucjami szkolnictwa wyższego i organizacjami badawczymi. W tym celu odnowimy podpisaną w 2018 r. Wspólną deklarację intencji dotyczącą współpracy dwustronnej i europejskiej w obszarze badań i rozwoju.

Centra *Dioscuri* w Polsce, zarządzane wspólnie przez Narodowe Centrum Nauki i Towarzystwo Maxa Plancka, wyznaczają standardy doskonałości naukowej, promują migrację talentów w Europie („Brain circulation”) i poszerzają europejską przestrzeń badawczą (EPB). Chcemy, aby te centra stały się katalizatorami zacieśniania współpracy europejskiej.

Uznajemy znaczącą rolę **Polsko-Niemieckiej Fundacji na rzecz Nauki** jako drogowskazu dla współpracy dwustronnej, w szczególności w obszarze nauk humanistycznych i społecznych.

Właśnie ta myśl przyświecała zmianom, które przyjęliśmy w 2023 r., mając na celu przede wszystkim zapewnienie środków na specjalne zaproszenia do składania wniosków o dofinansowanie projektów poświęconych badaniom nad relacjami polsko-niemieckimi w XX i XXI w. Ponadto w planach jest specjalne zaproszenie do składania wniosków o dofinansowanie projektów na temat tzw. epokowej zmiany w niemieckiej polityce (niem. *Zeitenwende*). Z propozycją tego tematu wystąpiła Rada Naukowa Polsko-Niemieckiej Fundacji na rzecz Nauki. Zakres badań koncentruje się na rosyjskiej napaści zbrojnej na Ukrainę trwającej od lutego 2022 r. Temat ten jest aktualny wobec diametralnie zmieniającej się sytuacji geopolitycznej, szczególnie w Europie, a także uwzględnia długofalowe tendencje rozwoju wydarzeń w kontekście nie tylko militarnym.

Jeśli chodzi o badania stosowane, transfer technologii oraz współpracę nauki i przemysłu (zwłaszcza MŚP), a także w oparciu o dostępne środki, zamierzamy też opublikować zaproszenie do składania wniosków o dofinansowanie projektów w obszarze sztucznej inteligencji w ramach dwustronnego programu dotacyjnego „Cyfryzacja gospodarki” realizowanego z powodzeniem od 2018 r. Poza tym sprawdzimy, czy istnieją inne zagadnienia, które można objąć wspólnymi zaproszeniami do składania wniosków.

Z dużym zadowoleniem przyjmujemy udaną polsko-niemiecką współpracę pod egidą unijnego programu ramowego w zakresie badań naukowych i innowacji „Horyzont Europa”. Będziemy konstruktywnie i w duchu zaufania wspólnie pracować na forum organów UE nad przygotowaniem do kolejnej edycji unijnego programu ramowego w

zakresie badań naukowych i innowacji (PR10) i nad przyszłym programem politycznym EPB na lata 2025–2027. Od 2004 r. Federalne Ministerstwo Oświaty i Badań Naukowych czynnie wspiera udział polsko-niemieckich konsorcjów w programach ramowych UE w zakresie badań naukowych i innowacji, np. przez wspólne wnioskowanie o finansowanie z programu Bridge2ERA.

Z zadowoleniem przyjmujemy ożywioną współpracę Deutsche Forschungsgemeinschaft i Narodowego Centrum Nauki wynikającą z udziału tych instytucji w wielostronnej europejskiej inicjatywie Weave dotyczącej podstawowych badań naukowych. Cieszymy się, że dialog między agencjami finansującymi a instytucjami badawczymi w Polsce i w Niemczech jest też prowadzony w ramach cyklicznych Polsko-Niemieckich Spotkań Naukowych. Spotkania Naukowe są współorganizowane przez Deutsche Forschungsgemeinschaft, Narodowe Centrum Nauki oraz Fundację na rzecz Nauki Polskiej, a w 2024 r. odbyły się po raz czwarty.

Zachęcamy nasze **instytucje szkolnictwa wyższego i pozauczelniane ośrodki badawcze** do pogłębiania współpracy na szczeblu dwustronnym i europejskim. Ponad 1400 przykładów współpracy w szkolnictwie wyższym to dowód na żywotność naszych relacji. Niemcy czynnie angażują się w wydarzenia organizowane przez Europejskie Miasto Nauki Katowice 2024. Ponadto uznajemy znaczącą rolę Uniwersytetu Europejskiego Viadrina jako przykładu dwustronnej współpracy akademickiej, a w szczególności Collegium Polonicum jako wyjątkowego projektu realizowanego przez Uniwersytet Europejski Viadrina i Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Uniwersytet Europejski Viadrina i Centrum Studiów Niemieckich i Europejskich im. Willy’ego Brandta na Uniwersytecie Wrocławskim należą do Sieci Interdyscyplinarnych Studiów o Ukrainie we Frankfurcie nad Odrą – jednego z dwóch projektów Niemieckiej Centrali Wymiany Akademickiej (DAAD) służących wspieraniu umiędzynarodowienia ukraińskiego sektora akademickiego.

Będziemy wspierać dalszy rozwój **dużych europejskich i międzynarodowych przykładów infrastruktury badawczej**, dbając o to, aby Europa nadal była liderem nauki i innowacyjności oraz zachowała konkurencyjność na arenie międzynarodowej. Opowiadamy się za tym, aby obiekty infrastruktury badawczej, takie jak Ośrodek Badań Antyprotonami i Jonami w Europie (FAIR) czy Europejski Rentgenowski Laser na Swobodnych Elektronach (XFEL), nadal stwarzały optymalne warunki do prowadzenia doskonałych badań. Zwracamy szczególną uwagę na ośrodek FAIR w Darmstadt jako przyszły punkt odniesienia w Europie. Podkreślamy, jak ważne są kolejne zobowiązania na rzecz realizacji wyjątkowej międzynarodowej infrastruktury badawczej ośrodka FAIR.

Podkreślamy duże znaczenie **wolności badań naukowych** dla zagwarantowania dynamicznego rozwoju, prężności i otwartości systemu funkcjonowania nauki, a także wspólnie promujemy wolność badań naukowych w ramach Roku Nauki 2024 – Wolność w Niemczech oraz polskiej prezydencji w Radzie UE w pierwszej połowie 2025 r., podczas której planowana jest konferencja poświęcona „badaniom, rozwojowi i wolności”.

Odnosnie do nauki i badan naukowych w Ukrainie przeanalizujemy szczegolowo, jak mozemy wspolnie zaangazowac sie w pomoc w budowaniu nowoczesnej i trwalej infrastruktury badawczej w tym kraju. Uważamy, że jest to nasz wspólny obowiazek. Poza tym obecna fala kryzysów politycznych wymaga tego, abyśmy przeanalizowali, w jaki sposób można odpowiedzialnie łączyc korzystanie z badan prowadzonych w sferze cywilnej i wojskowej.

Zdrowie

Zacieśnimy współpracę w dziedzinie ochrony zdrowia, dzieląc się doświadczeniami z rozwoju i wdrażania **krajowych strategii / planów działania w obszarze e-zdrowia**. Będziemy współpracować w kontekście transgranicznych usług w dziedzinie e-zdrowia, takich jak wymiana danych dotyczących e-recept i skróconych kart zdrowia pacjenta za pośrednictwem krajowych punktów kontaktowych ds. e-zdrowia (MyHealth@EU). Zamierzamy wzmacniać nasze możliwości udostępniania i przetwarzania danych w kontekście utworzenia europejskiej przestrzeni danych dotyczących zdrowia (EHDS). Będziemy wymieniać doświadczenia związane z organizacją systemu ochrony zdrowia w obszarze opieki ambulatoryjnej i szpitalnej oraz prowadzonych reform. Zamierzamy dzielić się informacjami na temat prac nad przepisami dotyczącymi *in vitro*. Będziemy wymieniać informacje dotyczące unijnego pakietu farmaceutycznego, w szczególności ustrukturyzowanych zachęt do opracowywania nowych produktów leczniczych, w tym innowacyjnych środków przeciwdrobnoustrojowych, a także zakresu zwolnień/zasad dotyczących leków recepturowych i produktów leczniczych terapii zaawansowanej (ATMP) oraz innych aspektów regulacyjnych (procedur udzielania zezwoleń itp.).

Równość płci; zapobieganie i zwalczanie przemocy wobec kobiet i przemocy domowej

Zobowiązujemy się poddać przeglądowi i rozwijać wszystkie obszary stosunków dwustronnych oraz dzielić się poglądami i najlepszymi praktykami dotyczącymi kwestii wspólnego zainteresowania w odniesieniu do eliminowania wszelkich form **przemocy** ze względu na płeć w rozumieniu Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, którą podpisano w Stambule w 2011 r. Będziemy dążyć do upowszechniania współpracy, koncentrując się na **równości osób LGBTIQ+** przez wymianę poglądów, informacji i najlepszych praktyk z uwzględnieniem naszych społeczeństw obywatelskich oraz przyjętej przez Komisję Europejską strategii na rzecz równości osób LGBTIQ na lata 2020–2025. Pragniemy zawrzeć porozumienie w sprawie równości płci. Co najmniej raz w roku powinny odbywać się profesjonalne konsultacje międzyresortowe na wysokim szczeblu (Dzień Polsko-Niemiecki).

BEZPIECZEŃSTWO I OBRONNOŚĆ, WSPARCIE DLA UKRAINY

Utrzymywanie porządku opartego na zasadach

Wielostronny porządek oparty na zasadach od kilku lat jest kwestionowany. Rosyjska agresja na Ukrainę narusza powszechne i podstawowe zasady prawa międzynarodowego. Reperkusje tego konfliktu są odczuwalne na całym świecie.

Polska i Niemcy wspólnie opowiadają się za **multilateralizmem skoncentrowanym wokół ONZ**. Zamierzamy zdecydowanie bronić Karty Narodów Zjednoczonych, która jest kamieniem węgielnym prawa międzynarodowego, oraz wyrażonych w niej zasad suwerennej równości wszystkich państw, poszanowania ich integralności terytorialnej, niezależności politycznej oraz prawa narodów do samostanowienia. Stanowczo podkreślamy, że Karta Narodów Zjednoczonych i inne obowiązujące źródła prawa międzynarodowego mają zastosowanie w cyberprzestrzeni.

Apelujemy o zacieśnienie współpracy wielostronnej w duchu solidarności w każdym z trzech filarów działalności ONZ, jakimi są **pokój i bezpieczeństwo, zrównoważony rozwój oraz prawa człowieka** – jednakowo ważnych, wzajemnie powiązanych i współzależnych. Jednym z naszych priorytetów nadal będzie upowszechnianie demokracji.

Jesteśmy przekonani, że trzy główne organy ONZ – Rada Bezpieczeństwa, Zgromadzenie Ogólne oraz Rada Gospodarcza i Społeczna – wymagają zreformowania i ożywienia.

Popieramy Szczyt dla Przyszłości jako szansę na wzmocnienie Organizacji Narodów Zjednoczonych i systemu wielostronnego, a także jako bodziec dla realizacji Agendy 2030.

Aktywnie włączamy się w międzynarodowe starania na rzecz utrzymania **międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa**, uwzględniające dominujące środowisko bezpieczeństwa i bezpieczeństwo wszystkich sojuszników oraz uzupełniające doktrynę odstraszania i obrony przyświecającą Sojuszowi. Popieramy misje pokojowe ONZ jako jeden ze sposobów na budowanie pokoju i stabilności. Zobowiązujemy się bronić podważanej stale przez Rosję globalnej architektury nieprolifracji, rozbrojenia i kontroli zbrojeń oraz ją wzmacniać. Korzystając z tego, że Polska została niedawno wybrana do Rady Wykonawczej Organizacji ds. Zakazu Broni Chemicznej, zamierzamy blisko współpracować nad podtrzymaniem i obroną globalnego zakazu stosowania broni chemicznej, w szczególności w kontekście rosyjskiej agresji na Ukrainę.

Nasze kraje opowiadają się za **wzmacnianiem prawa międzynarodowego**, w tym międzynarodowego prawa humanitarnego. Będziemy nadal zajmować się propagowaniem i obroną powszechności, niepodzielności i współzależności praw człowieka. Będziemy wspierać starania o zapewnienie niezależności, transparentności, skuteczności i zrównoważonego finansowania filaru działalności

ONZ, jakim są prawa człowieka, ponieważ ochrona i propagowanie praw człowieka to jeden z warunków stabilności, pokoju i dobrobytu w społeczeństwach.

Bezpieczeństwo i obrona

Jesteśmy mocno zaangażowani w **Organizację Traktatu Północnoatlantyckiego (NATO)** i zależy nam na bliskich relacjach transatlantyckich. Będziemy konsultować się w konkretnych sprawach dotyczących współpracy w ramach NATO, ze szczególnym uwzględnieniem trwającej adaptacji natowskiej doktryny odstraszania i obrony, wsparcia NATO dla Ukrainy i współpracy Sojuszu z tym państwem, reakcji NATO na zagrożenie ze strony Rosji oraz współpracy między NATO a Unią Europejską.

Jako że Rosja i jej sojusznicy stanowią najpoważniejsze zagrożenie dla pokoju, wolności, demokracji i bezpieczeństwa w Europie, UE musi zwiększać swoją zdolność do działania samodzielnie, gdy to konieczne, i z partnerami, gdy to możliwe. Taka UE będzie zdolna do bardziej sprawiedliwego ponoszenia obciążeń transatlantyckich we współpracy z NATO, które pozostaje trzonem bezpieczeństwa europejskiego.

Zdecydowanie zobowiązujemy się do dalszego pogłębiania współpracy między naszymi krajami w ramach **WPBiO**. Kontynuując realizację Strategicznego kompasu, będziemy dążyć do zwiększania skuteczności WPBiO oraz angażować się we wzmacnianie roli UE jako gwaranta bezpieczeństwa. Wspólnie będziemy stymulować rozwój zdolności cywilnych i wojskowych, podnosić odporność UE oraz zwiększać europejski wkład w obronę strefy euroatlantyckiej, m.in. przez zwiększanie interoperacyjności oraz inwestycji w obszarze badań i innowacyjnych technologii obronnych. Będziemy nadal zdecydowanie dążyć do ożywienia współpracy UE-NATO, zwiększenia mobilności wojskowej i osiągnięcia Pełnej Zdolności Operacyjnej w odniesieniu do Zdolności Szybkiego Rozmieszczania do 2025 r. Będziemy prowadzić regularne konsultacje w sprawach polityki i bezpieczeństwa.

Będziemy wzmacniać interoperacyjność i standaryzację naszych zdolności obronnych oraz zwiększać zdolności produkcyjne i rozwijać inwestycje naszych **przemysłów obronnych**. Musimy zająć się niedoborami powyższych zdolności oraz wspierać konkurencyjność naszych przemysłów obronnych. W tym celu zacieśnimy współpracę dwustronną. Na szczęblu UE będziemy opowiadać się za zwiększaniem skoordynowania i standaryzacji zgodnie z normami NATO. Będziemy zabiegać o współpracę w kluczowych obszarach, w tym przez zacieśnianie współdziałania w ramach programów badawczo-rozwojowych.

Mając na uwadze szybko zmieniający się krajobraz **cyberbezpieczeństwa**, w tym wysoki poziom wyrafinowania cyberzagrożeń, uznajemy, że współpraca międzynarodowa w obszarze cyberbezpieczeństwa ma pierwszorzędne znaczenie. Zamierzamy prowadzić regularny dialog w obszarze cyberprzestrzeni, aby rozszerzać i pogłębiać współpracę w różnych aspektach cyberbezpieczeństwa, dyplomacji cyfrowej i nowych technologii.

Współpraca wojskowa

W ostatnich latach polsko-niemiecka współpraca wojskowa przynosi konkretne efekty, podnosząc bezpieczeństwo naszych narodów przez wyraźne zacieśnianie więzi między siłami zbrojnymi naszych państw. Mamy wspólną wizję wagi strategicznej naszych relacji i jesteśmy zdecydowani zwiększać dynamikę naszej współpracy oraz realizować wspólne projekty obronno-wojskowe odpowiadające naszym aspiracjom i zdolnościom. Takie podejście może sprawić, że wniesiemy istotny wkład w europejskie bezpieczeństwo, a tym samym we wspólnotę transatlantycką. Zważywszy na obecne okoliczności i wobec zasadniczej zmiany w bezpieczeństwie euroatlantyckim, jednym z kluczowych obszarów naszej współpracy będzie udzielanie ciągłego wsparcia Ukrainie.

Aby osiągnąć zadowalające rezultaty i konieczną koordynację wszystkich naszych starań, zamierzamy podtrzymywać regularny polsko-niemiecki dialog polityczny i polityczno-wojskowy, uzupełniany formatem Trójkąta Weimarskiego i skorelowany ze spotkaniami wysokiego szczebla na forach NATO i UE.

Będziemy dążyć do zacieśniania współpracy w następujących dziedzinach:

Dwustronna współpraca wojskowa: Bazując na osiągnięciach z poprzednich lat dwustronnej współpracy, z uwzględnieniem nie tylko realizacji prawnie wiążących porozumień i wspólnych projektów, ale również zachodzących ostatnio dynamicznych zmian w środowisku bezpieczeństwa, należy przeanalizować zasadność podejmowanych dotychczas działań w nowych warunkach politycznych, aktualnych priorytetów w rozwoju i modernizacji sił zbrojnych oraz zasady maksymalizacji rezultatów wszystkich działań. Ideą przyświecającą kontynuacji działań lub otwarciu współpracy w nowych obszarach będzie wzajemne uzupełnianie zdolności bojowych przez rodzaje sił zbrojnych oraz znaczenie założonych rezultatów wspólnych działań dla całościowego wzmocnienia wschodniej flanki Sojuszu. Taka bliska współpraca polskich i niemieckich oddziałów bojowych może też być platformą wzmocnienia interoperacyjności naszych poszczególnych formacji oraz – szerzej – naszych sił zbrojnych.

Nowe obszary współpracy, jakie zostaną rozpoznane i poddane ocenie, będą ustalane na spotkaniach roboczych. Zakres współpracy będzie obejmować:

- zacieśnianie współpracy w ramach polsko-niemieckiej grupy współpracy wojsk inżynierskich utworzonej jako część Grupy Współpracy Wojsk Lądowych;
- rozwijanie współpracy między brygadami Wojsk Obrony Terytorialnej (WOT) a dowództwami regionalnymi;
- pogłębianie współpracy dwustronnej w związku z zagrożeniami hybrydowymi, w tym w obszarach komunikacji strategicznej, ochrony infrastruktury krytycznej i technologii;
- rozszerzanie wzajemnej współpracy w zakresie cyberprzestrzeni;

- wzmacnianie współpracy polskiej i niemieckiej marynarki wojennej w regionie Morza Bałtyckiego w ramach COMSUBBALTIC – komórki dwustronnej w SUBOPAETH (dowództwie operacyjnym okrętów podwodnych);
- zapoczątkowanie wzajemnej współpracy i integracji sztabów polskich i niemieckich sił morskich (POLMARFOR i DEUMARFOR) w ramach dowództwa sił zadaniowych w regionie Morza Bałtyckiego (BaSR) BALTIC.

Będziemy pogłębiać współpracę sił zbrojnych, uczestnicząc w **dwustronnych i sojuszniczych ćwiczeniach wojskowych** (w tym ćwiczeniach w ramach Trójkąta Weimarskiego); zacieśniając współpracę w obszarze ćwiczeń wojskowych, biorąc udział w konferencjach w sprawie formowania i obsady sił w związku z ćwiczeniami wielonarodowymi; współpracując jako państwa użytkujące samoloty F-35; zwiększając orientację sytuacyjną dowódców wojskowych dzięki uczestnictwu w ćwiczeniach symulacyjnych od poziomu strategicznego do operacyjnego.

Współpraca wojskowa/kontekst sojuszniczy: Polska i Niemcy będą prowadzić konsultacje w sprawie dalszego wzmacniania natowskiej doktryny odstraszania i obrony, w tym obecności NATO na wschodniej flance, wykonalności natowskiej Koncepcji Odstraszania i Obrony w obszarze euroatlantyckim (linii planów z zakresu odstraszania i obrony (DDA)), a także natowskiej architektury dowodzenia i kontroli (C2), ponieważ oba kraje są zgodne co do tego, że Federacja Rosyjska stanowi najistotniejsze i bezpośrednie zagrożenie dla bezpieczeństwa Sojuszników oraz dla pokoju i stabilności w regionie euroatlantyckim.

Polska i Niemcy będą nadal współpracować w celu dalszego wzmacniania sojuszniczego wymiaru C2 w regionie Morza Bałtyckiego, w szczególności w dziedzinach lądowej i morskiej. W naszych działaniach w tym obszarze wyróżniają się dwa priorytety. Przede wszystkim przeprowadzimy konsultacje na temat dalszego rozwoju Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschodniego (MNC NE) w Szczecinie.

- Wraz z upływem 25 lat od utworzenia Korpusu nasze oba kraje będą dążyły do dalszego wzmacniania zdolności MNC NE do zapewniania bezpieczeństwa Sojusznikom w regionie Bałtyku, w tym do udziału w działaniach Sojuszu z zakresu odstraszania i obrony.
- Polska i Niemcy będą też prowadzić konsultacje i współpracować w celu znalezienia optymalnego rozwiązania polegającego na utworzeniu regionalnego dowództwa morskiego NATO dla regionu Morza Bałtyckiego.

Polska i Niemcy będą współpracować, przyczyniając się do wzmacniania więzi transatlantyckich w NATO. Będziemy dążyć do zapewnienia transatlantyckiej jedności politycznej, a także optymalnej obecności wojskowej północnoamerykańskich Sojuszników w Europie, w tym na wschodniej flance. Ponadto powinniśmy kontynuować współpracę nad wzmacnianiem zdolności sojuszniczych do tego, aby skutecznie poczynić północnoamerykańskie wzmocnienie w Europie.

Mobilność wojskowa i utrzymanie sił. Polska i Niemcy będą blisko współpracować, aby zmniejszać przeszkody dla działań transgranicznych, w tym przez korzystanie z

inicjatyw służących zwiększaniu wsparcia logistycznego. Inicjatywa dotycząca mobilności wojskowej (holendersko-niemiecko-polski korytarz mobilności wojskowej, ang. *NLD-DEU-POL Military Mobility Corridor*) przyjęta podpisami ministrów obrony w dniu 30 stycznia 2024 r. powinna służyć jako wzorzec do naśladowania w innych dziedzinach.

Środkowoeuropejski system rurociągów (ang. *Central European Pipeline System, CEPS*). Polska i Niemcy powinny omówić propozycje wzmocnienia natowskiego łańcucha dostaw paliwa oraz spróbować określić warunki rozbudowy systemu CEPS, aby skutecznie zabezpieczyć w tym aspekcie wschodnią flankę jako jeden z obszarów odpowiedzialności (AOR) Naczelnego Sojuszniczego Dowódcy w Europie (SACEUR). Nadrzędnym celem powinno być zintegrowane podejście NATO. Powinniśmy też rozważyć inne aspekty tego podejścia.

Powinniśmy zbliżyć nasze starania, aby w NATO istniał **mocniejszy filar europejski o większym potencjale**, wyraźnie wzmacniający natowską doktrynę odstraszania i obrony.

Powinniśmy szukać możliwości, aby wykorzystywać projekty z zakresu stałej współpracy strukturalnej (**PESCO**) do wzmacniania współpracy w dziedzinie obronności w oparciu o potrzeby wojskowe i konieczność strategiczną podczas kolejnej tury składania wniosków dotyczących projektów PESCO. Do przykładów takich możliwości zaliczają się takie inicjatywy jak Centrum koordynacji działań w zakresie cyberprzestrzeni i informacji (CIDCC) czy Sieć centrów logistycznych w Europie i wsparcie operacji (NetLogHubs).

Polska i Niemcy, współpracując blisko z innymi państwami ramowymi **Eurokorpusu**, będą nadal dążyć do rozwijania Eurokorpusu w kontekście jego podwójnej funkcji, tj. w odniesieniu do UE i NATO.

Uzbrojenie: Polska i Niemcy wymienią się informacjami oraz omówią sposoby na skuteczne wykorzystanie istniejącego potencjału współpracy wojskowo-technicznej i przemysłowej do zwiększenia zdolności obronnych sił zbrojnych obu krajów i dalszego zwiększania interoperacyjności. Wśród obszarów zainteresowania znajdują się wielorakie dziedziny i platformy bojowe, w tym w szczególności czołgi, amunicja i części zamienne, obrona powietrzna i wiele innych.

Zamierzamy analizować i rozwijać wspólne inicjatywy, w szczególności w dziedzinach czołgów i amunicji; analizować możliwości dotyczące zwiększania dostępności części zamiennych do czołgów Leopard oraz modernizacji czołgów Leopard 2A4 do wersji 2PLM1, w tym zaangażowania przemysłów obu państw. Będziemy utrzymywać dodatkowe zakłady napraw i konserwacji czołgów Leopard 2 oraz dążyć do usprawnienia koordynacji w obszarze części zamiennych. Będziemy nadal zacieśniać współpracę na szczeblu rządowym w toku udzielania wsparcia wojskowego Ukrainie, m.in. wymieniając się doświadczeniami na temat wsparcia technicznego w naprawach czołgów Leopard 2 dostarczanych do Ukrainy. Polska i Niemcy będą też dążyć do

zoptymalizowania napraw i konserwacji czołgów Leopard 2 w kontekście potrzeb Ukrainy wynikających z prowadzonej przez Rosję bezprawnej wojny napastniczej.

Rozwiniemy współpracę w dziedzinie okrętów podwodnych i min morskich, przyjmując szersze, wielonarodowe podejście. Współpraca w obu tych dziedzinach będzie obejmować współpracę w obszarze zbrojeń, np. dotyczącą zaopatrzenia w odpowiednie zdolności, a także kwestii doktrynalnych i szkoleniowych oraz ciągłego podtrzymywania zdolności przez długi czas (np. w zakresie logistyki i konserwacji).

Europejska obrona powietrzna: Celem jest stworzenie kompleksowych zdolności do obrony powietrznej w Europie, aby wzmocnić natowską zintegrowaną obronę powietrzną i przeciwrakietową (IAMD), w tym m.in. systemy naziemne. Rządy Polski i Niemiec zdecydowanie popierają inicjatywy służące budowaniu mocnych zdolności IAMD w Europie. W związku z tym Polska rozważa przystąpienie do inicjatywy „Europejska Tarcza Nieba”, której koordynatorem są Niemcy. Polska podziela zamiar strony niemieckiej, aby przyspieszyć koncentrację w Europie interpretacyjnych zdolności naziemnej obrony powietrznej oraz wykorzystywać synergie przez wspólne ćwiczenia, logistykę, utrzymanie i operacje, a także interoperacyjność, z uwzględnieniem tych kwestii również w ewentualnych przyszłych przetargach. Należy również kontynuować rozmowy w sprawie obopólnie korzystnej współpracy przemysłowej w zakresie wspólnego zakupu lub budowy wymaganej zdolności obronnej IAMD.

Polska i Niemcy będą współpracować w celu zwiększenia praktycznego wsparcia wojskowego dla **Ukrainy**. Oba kraje zaangażują się w szczególności w utworzenie Połączonego Centrum Analiz, Szkolenia i Edukacji NATO-Ukraina (JATEC) w Bydgoszczy, które powstanie na mocy decyzji ministrów obrony Rady NATO-Ukraina z lutego 2024 r. i następnych. Wspólnym celem Polski i Niemiec będzie ustanowienie solidnego i skutecznego centrum. Polska z zadowoleniem przyjmuje deklarację Niemiec o wniesieniu wkładu kadrowego do JATEC.

Oba kraje będą współpracować w ramach koalicji zdolności wspierających Ukrainę.

Będziemy współpracować, aby zapewnić skuteczność nowej roli NATO w koordynowaniu wsparcia dla Ukrainy oraz powiązanego unijnego zestawu narzędzi (Funduszu Pomocy Ukrainie, misji wojskowej UE na rzecz pomocy Ukrainie – EUMAM, wspólnego udzielania zamówień).

Ponadto jesteśmy przekonani o korzyściach płynących z kontynuowania ścisłej koordynacji naszego wsparcia wojskowego dla Ukrainy w wymiarze krajowym oraz w ramach istniejących forów międzynarodowych, takich jak grupa kontaktowa ds. obrony Ukrainy (UDCG), oraz instrumentów unijnych. Będziemy poszukiwać możliwości współpracy w każdym uzasadnionym przypadku, oraz w każdej dziedzinie oferowanego wsparcia, w tym przy dostarczaniu sprzętu, prowadzeniu szkoleń i obsłudze.

Agresja Rosji wobec Ukrainy

Niesprowokowana i nielegalna wojna napastnicza Rosji przeciwko Ukrainie oraz zagrożenie, jakie stanowi ona dla bezpieczeństwa strefy euroatlantyckiej, jest jednym z największych sprawdzianów dla naszego pokolenia. Musimy więc zapobiec temu, aby nasza reakcja zakończyła się niepowodzeniem, ponieważ rozlałoby się ono daleko poza Ukrainę. Aby temu przeciwdziałać, pogłębimy współpracę nad możliwościami i zakresem naszej reakcji na wyzwania wywołane rosyjską napaścią na Ukrainę w formule dwustronnej oraz w ramach UE i NATO.

Rosyjska wojna napastnicza zasadniczo zmieniła nasze stosunki z Moskwą. **Rosja stanowi najbardziej bezpośrednie zagrożenie dla bezpieczeństwa euroatlantyckiego.** Podążając obecnym kursem, Rosja nastawiona jest na długofalową konfrontację oraz kwestionowanie i zmienianie międzynarodowego porządku bezpieczeństwa. Razem z naszymi sojusznikami będziemy nadal dostosowywać wspólne stanowisko względem rosyjskich gróźb i wrogich działań oraz konsultować się i przeprowadzać oceny co do długofalowych implikacji polityki i działań Rosji dla naszego bezpieczeństwa.

Pozostaniemy zaangażowani w utrzymanie, ścisłe przestrzeganie i wdrażanie **sankcji** przeciwko Rosji oraz wspólne przygotowanie propozycji nowych środków ograniczających, dopóki Rosja nie przerwie agresji na Ukrainę.

Będziemy nadal zwalczać, przez regularną wymianę informacji i podejmowanie wspólnych wysiłków, w tym między naszymi organami celnymi, oraz w ścisłej współpracy z państwami trzecimi, wszelkie próby omijania naszych sankcji i środków w zakresie kontroli eksportu.

Jesteśmy zdecydowani wykorzystać **nadzwyczajne dochody od unieruchomionych aktywów państwa rosyjskiego** w celu dalszego wspierania Ukrainy we wszystkich aspektach. Potwierdzamy, że – zgodnie z wszystkimi obowiązującymi przepisami i naszymi systemami prawnymi – aktywa państwa rosyjskiego podlegające naszej jurysdykcji pozostaną unieruchomione do czasu, aż Rosja przerwie agresję i zapłaci za szkody, które wyrządziła Ukrainie.

Zważywszy na próby zniszczenia gospodarki Ukrainy przez Rosję i jej uporczywe uchylanie się od międzynarodowych obowiązków prawnych, jesteśmy zdecydowani, aby pociągnąć ją do **pełnej odpowiedzialności**. Potwierdzamy, że rosyjska wojna napastnicza przeciwko Ukrainie stanowi jawne pogwałcenie Karty Narodów Zjednoczonych. Rosja i jej przywódcy muszą zostać w pełni pociągnięci do odpowiedzialności za prowadzenie wojny napastniczej przeciwko Ukrainie i inne najcięższe zbrodnie zgodnie z prawem międzynarodowym. Potwierdzamy nasze zaangażowanie na rzecz ustanowienia trybunału do spraw ścigania zbrodni agresji przeciwko Ukrainie, który cieszyłby się możliwie najszerszym poparciem ponadregionalnym i legitymacją. **Popieramy dążenia Ukrainy do uzyskania odszkodowania** za szkody, straty i krzywdy wyrządzone przez niezgodne z prawem

międzynarodowym działania Federacji Rosyjskiej na terytorium Ukrainy lub przeciwnie.

Będziemy podejmować starania w celu przygotowania i skoordynowania **wsparcia dla rosyjskiej diaspory pro-demokratycznej i antywojennej, obrońców praw człowieka i niezależnych dziennikarzy**. Podejmowane działania powinny uwzględniać pełen przekrój podmiotów i różnorodność społeczności rosyjskiej. Powyższe obejmie również koordynację opracowywania wspólnych propozycji środków ograniczających wobec osób odpowiedzialnych za poważne naruszenia lub nadużycia praw człowieka, represje wobec społeczeństwa obywatelskiego i opozycji demokratycznej oraz podważanie demokracji i praworządności w Rosji.

Wspólnie, także w Trójkącie Weimarskim, będziemy wzmacniać odporność na rosyjską dezinformację i obce wpływy i przeciwdziałać im. **Kampanie hybrydowe** prowadzone przez Rosję i wywoływane przez nią **zagrożenia** cechuje możliwość zaprzeczenia ich autorstwa, elastyczność i zdolność przystosowania się. **Sabotaż, akty przemocy, zakłócanie działania cyberprzestrzeni i urządzeń elektronicznych**, dezinformacja, manipulacja informacją i ataki na infrastrukturę krytyczną są szczególnie ważnymi składnikami szeroko zakrojonej rosyjskiej kampanii wymierzonej w NATO, UE i jej państwa członkowskie. Ta strategia jest cały czas ulepszana i testowana. Gwałtownie rozwijający się krajobraz zagrożeń hybrydowych wymaga zwiększenia orientacji sytuacyjnej i wymiany informacji, dalszego zacieśnienia współpracy UE-NATO i wzmocnienia – w miarę możliwości w efekcie wspólnych działań – krajowych zdolności do identyfikacji, zwalczania i atrybucji zagrożeń hybrydowych. Pragniemy pogłębiać współpracę polsko-niemiecką we wszystkich obszarach związanych ze zwalczaniem zagrożeń hybrydowych, w tym w komunikacji strategicznej, ochronie infrastruktury krytycznej oraz szans i zagrożeń związanych z nowymi i powstającymi technologiami.

Wsparcie dla Ukrainy

Jednym z priorytetów naszej współpracy pozostaje łagodzenie niszczycielskich skutków agresji Rosji na Ukrainę. Będziemy się konsultować i wspólnie uczestniczyć w projektach **wspierających Ukrainę, odbudowę jej gospodarki i integrację z UE**. W reagowaniu na jej potrzeby będziemy współdziałać z Wielostronną Platformą Koordynacji Darczyńców na rzecz Ukrainy i naszymi europejskimi partnerami.

Będziemy dalej analizować możliwość współpracy za pośrednictwem międzynarodowego Centrum Wspierania Odbudowy Ukrainy w Lublinie. Będziemy współpracować w ramach Koalicji na Rzecz Zrównoważonych Miast związanej podczas tegorocznej Ukraine Recovery Conference. Ponadto będziemy poszukiwać możliwości wsparcia lokalnych partnerstw między polskimi, niemieckimi i ukraińskimi wspólnotami w celu zrównoważonej odbudowy Ukrainy. Zważywszy na znaczenie kapitału ludzkiego w tym procesie i w celu zapewnienia powrotu ukraińskiej gospodarki na ścieżkę rozwoju, nasze kraje podejmą szczególne zaangażowanie w obszarze

kształcenia i szkolenia zawodowego (VET) aby w procesie odbudowy Ukraina mogła oprzeć się na wykwalifikowanej sile roboczej. Będziemy kontynuować współpracę w ramach Skills Alliance podczas Ukraine Recovery Conference w celu dostosowania kształcenia zawodowego do rynku pracy i wspólnego wdrożenia projektu Skills4Recovery we współpracy z partnerami europejskimi (UE, Finlandią i Estonią) w duchu Drużyny Europy.

Będziemy zachęcać właściwe instytucje prowadzące współpracę z Ukrainą do ścisłego koordynowania prowadzonych działań i aktywnego poszukiwania okazji do angażowania się we wspólne projekty przynoszące Ukrainie wartość dodaną. Przykładami takich działań może być składanie wspólnych ofert do Komisji Europejskiej w ramach projektów współpracy bliźniaczej, wspólne wspieranie Akademii Administracji Publicznej Partnerstwa Wschodniego czy współpraca z Ukrainą w zakresie kontroli ruchu lotniczego.

Będziemy także rozważać współpracę w kontekście wdrażania przez Unię Europejską filaru II Instrumentu na rzecz Ukrainy. Z satysfakcją przyjmujemy fakt, że nasze krajowe banki rozwoju – Kreditanstalt für Wiederaufbau (KfW) i Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK) – analizują możliwości podejmowania skoordynowanych działań.

Będziemy wspólnie **wspierać budowanie zdolności w zakresie rozwoju ukraińskich miast i regionów** (na przykład w postaci Nowej Karty Lipskiej jako podstawy procesów planowania i zarządzania miastami, Krajowej Polityki Miejskiej, planowania finansowania) wpisując się ściśle w realizację Instrumentu na rzecz Ukrainy.

Nasze instytucje odpowiedzialne za **ocenę zgodności i bezpieczeństwo techniczne** będą się konsultować w sprawie wsparcia Ukrainy w zakresie unijnych dyrektyw i przepisów regulujących wdrażanie europejskiego prawodawstwa dotyczącego oceny zgodności i oznakowania CE.

Wspieramy Ukrainę w **ochronie dziedzictwa kulturowego**, zapewniając bezpieczeństwo dóbr kultury i środowisk twórczych przez działania pomocowe organizacji, agencji rządowych i inicjatyw obywatelskich. Szczegółowo przeanalizujemy możliwości wspólnego zaangażowania się w pomoc w budowaniu nowoczesnej i trwałej infrastruktury badawczej w Ukrainie.

Przypominamy, jak stwierdzono w komunikacie ze szczytu NATO w Wilnie, że Sojusz NATO będzie wspierał Ukrainę w przeprowadzaniu niezbędnych reform na jej drodze do przyszłego członkostwa.

Białoruś

Nasze działania skupią się na **zwalczaniu agresywnej retoryki** i dezinformacji rozsiewanej przez władze Białorusi oraz na wspieraniu niezależnych białoruskich platform medialnych na uchodźctwie.

W szczególności będziemy pracować nad **wzmocnieniem sankcji** – zarówno indywidualnych, jak i sektorowych – zgodnie z przyjętym przez UE podejściem

stopniowym i ukierunkowanym. Podejmiemy starania w celu uniemożliwienia Białorusi ułatwienia Federacji Rosyjskiej obchodzenia sankcji.

Razem z naszymi sojusznikami będziemy nadal monitorować polityczno-wojskową integrację Białorusi i Rosji i jej skutki dla bezpieczeństwa w regionie.

Zasadniczą kwestię stanowić będzie **wsparcie białoruskiego społeczeństwa obywatelskiego**, w tym białoruskiej diaspory w Europie i przedstawicieli sił demokratycznych. Popieramy utrzymanie otwartości UE na kontakty międzyludzkie i mobilność w wymianach w ramach społeczeństwa obywatelskiego. Ze względu na wewnętrzne represje zmuszające Białorusinów do opuszczania kraju, jednym z głównych obszarów zainteresowania pozostaje wydawanie wiz humanitarnych ze względów bezpieczeństwa.

Jesteśmy gotowi zaangażować się w proces tworzenia **całościowej strategii UE względem Białorusi**, w tym planu przyszłych reform demokratycznych w tym kraju.

Bałkany Zachodnie i Proces Berliński

Polska i Niemcy aktywnie wspierają misje UE – EUFOR Althea w Bośni i Hercegowinie i EULEX Kosowo – oraz natowską misję KFOR w Kosowie. Obie strony udzielają poparcia Wysokiemu Przedstawicielowi dla Bośni i Hercegowiny jako koordynatorowi procesu wzmocnienia jedności i pojednania w Bośni i Hercegowinie, który ma zasadnicze znaczenie w podtrzymaniu układu pokojowego z Dayton. Obaj partnerzy utrzymają wspólne zaangażowanie w rozwój pokoju, stabilności i bezpieczeństwa w Bałkanach Zachodnich i pomoc dla państw tego regionu na ich drodze do UE, w tym wykorzystując Proces Berliński. W tym kontekście polsko-niemieckie pojednanie powinno nadal odgrywać konstruktywną rolę jako przykład najlepszej praktyki. Będziemy ściśle współpracować przy okazji piątej rocznicy spotkania ministrów ws. ludności romskiej, formatu zainaugurowanego w 2019 r. w Poznaniu podczas polskiego przewodnictwa w Procesie Berlińskim.

Partnerstwo Wschodnie i Azja Środkowa

Uznając kluczową rolę Partnerstwa Wschodniego w budowaniu stabilizacji i wspieraniu reform w Europie Wschodniej, będziemy dążyć do kontynuacji tej polityki, dostosowując ją do nowej sytuacji geopolitycznej, z uwzględnieniem decyzji szczytu PW w 2025 roku.

Obie strony zgadzają się co do ważnej roli społeczeństw obywatelskich jako podmiotów kluczowych dla rozwoju demokracji w krajach Partnerstwa Wschodniego. Aby wspomóc społeczeństwo obywatelskie w odgrywaniu tej ważnej roli, obie strony zgadzają promować współpracę między organizacjami społeczeństwa obywatelskiego w swoich krajach, również w ramach Partnerstwa Wschodniego. Jesteśmy gotowi przyczynić się do osiągnięcia pokojowego rozwiązania konfliktu między Armenią i

Azerbejdżanem. Jednocześnie będziemy kontynuować rozwijanie i zacieśnianie współpracy dwustronnej i unijnej z Armenią i Azerbejdżanem.

Będziemy nadal rozwijać i wzmacniać stosunki z krajami **Azji Środkowej** oraz promować współpracę w obszarach wspólnego zainteresowania, takich jak konektywność, energetyka i bezpieczeństwo, w tym zapobieganie obchodzeniu sankcji. Będziemy nadal kierować propozycje wzmożonej współpracy pod adresem państw środkowoazjatyckich, w tym indywidualne propozycje rozważenia uczestnictwa w formatach Partnerstwa Wschodniego. W celu zwiększenia odporności państw Azji Środkowej będziemy wspierać transformację regionu w kierunku wzrostu zrównoważonego, odpornego społecznie i neutralnego klimatycznie.

WZMACNIANIE UNII EUROPEJSKIEJ

Ze względu na przedłużającą się napiętą sytuację geopolityczną oraz z uwagi na fakt, że Rosja i jej sojusznicy są najpoważniejszym zagrożeniem dla pokoju, wolności, demokracji i bezpieczeństwa w Europie, podejmiemy starania w celu budowy bardziej geopolitycznej UE, która integruje swoje mocne strony, wzmacnia wewnętrzną spójność i jest zarówno konkurencyjna, jak i bardziej zdolna do samoobrony. Kolejny cykl instytucjonalny musi zostać wykorzystany do umocnienia wewnętrznych i zewnętrznych instrumentów UE, w tym dotyczących bezpieczeństwa, oraz odzwierciedlać Program strategiczny UE na lata 2024–2029.

Polska i Niemcy podkreślają swoją determinację w promowaniu ambitnej agendy dla Unii Europejskiej. Ponadto zamierzamy zintensyfikować regularne konsultacje dotyczące polityki unijnej.

Rozszerzenie i reformy

Rozszerzenie UE, które jest procesem merytorycznym, stanowi geostrategiczną inwestycję w pokój, bezpieczeństwo, stabilność i dobrobyt. Jesteśmy zdecydowani doprowadzić do pomyślnego zakończenia proces rozszerzenia Unii Europejskiej i pomagać krajom kandydującym w przyspieszeniu niezbędnych reform. Będziemy współpracować w dalszym wzmacnianiu i przyspieszaniu procesu przystępowania do UE krajów, które wyrażają taką chęć.

Za pośrednictwem naszych akademii dyplomatycznych będziemy dzielić się najlepszymi praktykami, organizować wspólne konsultacje i burze mózgów, wizyty studyjne oraz seminaria i warsztaty doszkalające. Rozważona zostanie ewentualna wymiana ekspertów lub wspólne działania, również w kontekście programów szkoleniowych i budowania zdolności dedykowanych dyplomatom i urzędnikom z państw kandydujących do UE.

Jesteśmy przekonani, że prace nad rozszerzeniem i reformami wewnętrznymi powinny przebiegać równolegle, dzięki czemu w momencie przystąpienia zarówno przyszłe państwa członkowskie, jak i UE będą gotowe. Polska i Niemcy będą współpracować przy przeprowadzaniu wewnętrznych reform UE zgodnie z planem działania przyjętym przez Radę Europejską w dniach 27-28 czerwca 2024 r., z uwzględnieniem unijnych wartości, polityki, budżetu i administracji w celu przygotowania do rozszerzenia, dostosowania do nowego środowiska geopolitycznego i zwiększenia możliwości działania UE.

Ministrowie obu państw właściwi do spraw unijnych będą prowadzić regularne konsultacje w kwestii wewnętrznych reform UE, zarówno w formacie dwustronnym, jak i z partnerami unijnymi, w tym w ramach Trójkąta Weimarskiego. Wyżej wymienieni ministrowie ustanowią **dwustronną grupę roboczą ds. reform unijnych**

koordynowaną przez Biuro Sekretariatu Europejskiego Kancelarii Prezesa Rady Ministrów RP i MSZ Niemiec.

Wyrażamy uznanie dla osiągnięć **Ukrainy** na drodze do członkostwa w UE, na które zdobyła się w nadzwyczajnych okolicznościach nieustającej rosyjskiej agresji, i zachęcamy ją do kontynuowania dotychczasowych wysiłków. Przyjmujemy z zadowoleniem oficjalne otwarcie negocjacji akcesyjnych z Ukrainą i Mołdawią i poprzemy niezwłoczne otwarcie negocjacji klastra kwestii podstawowych z obydwoma krajami.

Republika Mołdawii stała się celem rosyjskich działań dezinformacyjnych i destabilizacyjnych obliczonych na zepchnięcie tego kraju z europejskiej ścieżki i podkopanie zaufania do jego demokratycznie wybranego rządu i instytucji. Nasze wspólne wysiłki w pomocy Mołdawii zmierzają do wzmocnienia jej odporności, bezpieczeństwa i stabilności, między innymi przez dzielenie się specjalistyczną wiedzą, pomoc w transformacji cyfrowej i przejściu na odnawialne źródła energii, planowaniu polityki i organizacji działań w ramach instytucji międzynarodowych takich jak UE, OBWE, a także inne wspólne działania w krajowym procesie budowy instytucji podejmowane w Radzie ds. Wymiaru Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych i w obszarach realizacji wymagań unijnych. Przedstawiciele wysokiego szczebla Polski i Niemiec oraz eksperci z obu państw będą składać wspólne wizyty w Mołdawii, oferując wsparcie polityczne i techniczne.

Będziemy nadal wspierać **Gruzję** na drodze do europejskiej przyszłości. W świetle niepokojących wydarzeń w Gruzji i zejścia tamtejszych władz ze ścieżki integracji europejskiej, będziemy koordynować nasze działania w celu podjęcia najbardziej adekwatnych kroków.

W podobny sposób pozostaniemy zaangażowani w proces akcesyjny **Bałkanów Zachodnich** i będziemy nadal wspierać wszystkie sześć krajów w spełnianiu kryteriów niezbędnych do włączenia w struktury Unii Europejskiej.

Praworządność

Praworządność, wpisana w traktaty, jest kamieniem węgielnym porządku prawnego UE, na którym opiera się zasada wzajemnego zaufania między państwami członkowskimi i funkcjonowanie całej UE. Z tego względu wzmocnienie praworządności jest warunkiem niezbędnym do wzmocnienia Unii Europejskiej jako całości. Polska i Niemcy będą ściśle współpracować w celu ochrony praworządności w UE, zwłaszcza w kontekście jej rozszerzenia o nowe państwa członkowskie. Będziemy również dążyć do poprawy i optymalizacji unijnego zestawu narzędzi służących obronie i ochronie praworządności w celu zwiększenia ich skuteczności.

Konkurencyjność, jednolity rynek oraz realizacja polityki spójności i europejskich funduszy strukturalnych

Wobec rosnącej globalnej konkurencji i ogromnych wyzwań geopolitycznych, przed którymi stoi obecnie Unia Europejska, istnieje kluczowa potrzeba dalszej integracji europejskiej, wysoce **skutecznego i pogłębionego jednolitego rynku** bez barier, zwłaszcza w sektorze usług, oraz **strategicznej suwerenności** UE - w otwartej gospodarce - a także szybkiego postępu w transformacji ekologicznej i cyfrowej. Opowiadamy się za tym, aby obecne unijne fundusze strukturalne prowadziły różne regiony w realizowaniu strategicznych inwestycji, dzięki którym mieszkańcy całej Europy mogą uczestniczyć w zrównoważonym wzroście gospodarczym. Podkreślamy rolę polityki spójności w dalszym wzmocnianiu jednolitego rynku przez zmniejszanie nierówności między regionami, pobudzanie wzrostu i sprzyjanie innowacyjności.

Nasza współpraca obejmie między innymi główne obszary działania uwzględnione w 9. raporcie kohezyjnym, który podkreśla potrzebę ukierunkowanego terytorialnie wsparcia inwestycji udzielanego zgodnie z konkretnymi potrzebami regionu, zwrócenia uwagi na nierówności między regionami, koordynacji polityk unijnych, krajowych i regionalnych oraz poprawy zdolności administracyjnych.

Będziemy współpracować w zakresie strategicznego wdrażania unijnych funduszy strukturalnych w bieżącym okresie finansowania (2021-2027), celów politycznych, najlepszych praktyk i doświadczeń. Wymienimy poglądy i stanowiska na temat przyszłości polityki spójności po 2027 r., koncentrując się na jej roli i skutkach, reformach strukturalnych i uproszczeniu. Wymienimy się opiniami na temat potencjalnej roli polityki spójności w podejmowaniu wspólnych wyzwań przez koncentrację na konkurencyjności i transformacji (np. innowacyjności, cyfryzacji, klimacie i środowisku, demografii i wykwalifikowanej sile roboczej, regionach wiejskich), z naciskiem na podejście ukierunkowane terytorialnie i na zacieśnianie współpracy transgranicznej.

Będziemy dzielić się doświadczeniami pochodzącymi z różnych obszarów działania, między innymi zoptymalizowanym wdrażaniem unijnych funduszy strukturalnych i konkluzjami płynącymi z Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności z zamiarem sformułowania wniosków i zaleceń na przyszłość.

GOSPODARKA I TRANSPORT

Polska i Niemcy są bezpośrednimi sąsiadami europejskimi i bliskimi partnerami gospodarczymi. Od 2020 r. Polska zajmuje piąte miejsce wśród niemieckich partnerów handlowych, a Niemcy są od lat pierwszym partnerem handlowym Polski w UE, co znajduje odzwierciedlenie w wysokim poziomie inwestycji oraz w tworzeniu miejsc pracy i innowacji.

Razem chcemy pobudzić **zrównoważoną konkurencyjność i wzrost gospodarczy** w naszych krajach i w Unii Europejskiej, przy jednoczesnym utrzymaniu i realizacji naszych ambicji, by uczynić Europę pierwszym na świecie kontynentem neutralnym dla klimatu, zwiększając tym samym dobrobyt obywateli, a jednocześnie osiągnąć skuteczną i odpowiedzialną społecznie transformację ekologiczną zgodnie ze ścieżkami 1,5° i wspierać wdrażanie wyników globalnego przeglądu dokonanego w Dubaju w 2023 r. Polska i Niemcy jako unijni partnerzy stoją obecnie w obliczu podobnych wyzwań ze względu na rosyjską agresję przeciwko Ukrainie, sytuację geopolityczną, a także gwałtownie przybierające na sile skutki zmian klimatu, co uwypukla potrzebę zmniejszenia zależności, a także słabości strukturalnych w krytycznych obszarach naszych gospodarek, szczególnie wpływających na bezpieczeństwo energetyczne i globalne łańcuchy dostaw. Polska i Niemcy będą aktywnie współpracować na rzecz wzmocnienia konkurencyjności, odporności i strategicznej suwerenności UE w otwartej gospodarce. Chcemy pozostać potęgą przemysłową i technologiczną oraz być światowym liderem w dziedzinie przyszłych technologii ekologicznych i cyfrowych.

Musimy wprowadzić odpowiednią politykę, aby pobudzić **prywatne inwestycje i innowacje** w całej UE. Oznacza to kontynuowanie prac nad stworzeniem prawdziwie zintegrowanych europejskich rynków kapitałowych i eliminowanie zbędnych obciążeń biurokratycznych, rozwijanie ram regulacyjnych w sposób pobudzający dynamikę gospodarczą oraz wspieranie mobilizacji niezbędnych inwestycji publicznych i prywatnych. W ciągu najbliższych pięciu lat Europa będzie potrzebować nowej dynamiki gospodarczej, więc powinniśmy skupić wszystkie działania i instrumenty na jej uwolnieniu i osiągnięciu naszych celów. Oznacza to również wzmocnienie praworządności jako podstawowej wartości UE, a także podstawy jednolitego rynku.

Popieramy ambitną politykę handlową UE opartą na otwartości i asertywności. Musimy zwiększyć skuteczność naszego **wielostronnego systemu handlowego**, którego centralnym elementem jest WTO, a także propagować dwustronne, wielostronne i regionalne umowy handlowe i inne formy partnerstw dostosowanych do potrzeb jako środka dywersyfikacji, ograniczania ryzyka i tworzenia sojuszy geopolitycznych, zwłaszcza z krajami regionu Indo-Pacyfiku i Ameryki Łacińskiej. Polityka handlowa UE powinna promować dywersyfikację, odporność, reindustrializację, standardy społeczne i zrównoważony rozwój. Musimy zmodernizować podejście UE do umów handlowych w świetle geostrategicznej potrzeby zabezpieczenia naszych łańcuchów dostaw, a także koncentrując się na obszarach tematycznych będących przedmiotem wspólnego zainteresowania z partnerami na całym świecie. Aby zapewnić równe

warunki działania w skali globalnej, instrumenty ochrony handlu powinny być stosowane konsekwentnie, aby skutecznie przeciwdziałać nieuczciwym lub zakazanym praktykom handlowym.

Gospodarka, przemysł, transformacja ekologiczno-cyfrowa i innowacje

Będziemy koordynować i stwarzać warunki sprzyjające wzajemnemu rozwojowi gospodarstwu i biznesowemu. Od 2024 r. odbywać się będą coroczne spotkania w formie polsko-niemieckiego forum gospodarczego i Trójkąta Weimarskiego.

Będziemy wymieniać się wiedzą i współpracować w dziedzinie **innowacji i sztucznej inteligencji**, a także umiędzynarodowienia i wspierania start-upów poprzez wykorzystanie i, w stosownych przypadkach, rozszerzenie istniejących struktur współpracy w ramach Polsko-Niemieckiej Izby Przemysłowo-Handlowej, a także innych platform współpracy. Będziemy pogłębiać i dalej rozwijać współpracę w zakresie innowacji w dziedzinie wspólnie finansowanych projektów badawczo-rozwojowych ze wszystkich obszarów technologii i zastosowań (Niemcy: BMWK/ZIM, BGR; Polska: NCBR/INNOGLOBO, GIG).

Będziemy konsultować się i współpracować w **kwestiach związanych z przyszłością**, takich jak zielona transformacja przemysłu, surowce krytyczne, półprzewodniki, transformacja cyfrowa, Przemysł 4.0, przedsiębiorstwa start-up i ich umiędzynarodowienie oraz zwiększenie stopnia ponownego wykorzystania surowców (gospodarka o obiegu zamkniętym).

Aby wspierać budowę mieszkań o przystępnych cenach, będziemy dążyć do wymiany doświadczeń, a także do ewentualnej współpracy w zakresie budownictwa seryjnego, modułowego i systemowego, zwłaszcza w zakresie środków wspierających tę metodę budowlaną (np. obniżenie kosztów budowy, drewno jako budulec).

Będziemy wymieniać się najlepszymi praktykami i ewentualnymi przyszłymi strategiami, tj. w zakresie **sprawiedliwej społecznie transformacji regionów górniczych**, w tym wizyt na miejscu w Niemczech i Polsce. Działania te będą realizowane między innymi poprzez programy współpracy bliźniaczej i wymianę instytucjonalną między ekspertami publicznymi, skupiającą się na najlepszych praktykach w zakresie zwiększania świadomości skutków transformacji (dla władz lokalnych, otoczenia biznesu, MŚP i szkół).

Będziemy aktywnie rozwijać naszą ugruntowaną współpracę w **sektorze wykorzystania przestrzeni kosmicznej** z udziałem Polskiej Agencji Kosmicznej (POLSA) i Niemieckiej Agencji Kosmicznej (Deutsches Zentrum für Luft- und Raumfahrt; DLR), a także innych instytucji europejskich realizujących projekty Europejskiej Agencji Kosmicznej.

Będziemy konsultować się na temat **przyszłości i priorytetów Unii Europejskiej w tym obszarze polityki**, np. oczekiwać co do nowej europejskiej kadencji

ustawodawczej, zwłaszcza w obszarach polityki przemysłowej, takich jak nowa europejska strategia na rzecz przemysłu morskiego.

Transport i infrastruktura

Będziemy prowadzić konsultacje i współpracować w zakresie **modernizacji istniejących linii kolejowych** oraz w zakresie możliwych przyszłych projektów infrastrukturalnych łączących Polskę i Niemcy w celu dostosowania się do rozwijającego się kolejowego ruchu pasażerskiego i towarowego. Rozważymy kwestie bezpieczeństwa oraz aspekty mobilności wojskowej w rozwoju infrastruktury kolejowej między Polską a Niemcami.

Będziemy ściśle koordynować działania na rzecz połączenia **zintegrowanych regularnych rozkładów jazdy/rozkładów docelowych** Deutschlandtakt i Horyzontalnego Rozkładu Jazdy, w tym analizy czasu podróży między miastami polskimi i niemieckimi oraz analizy zapotrzebowania na przyspieszenie różnych transgranicznych połączeń kolejowych.

Będziemy współpracować przy wdrażaniu **polsko-niemieckiego „biletu przyjaźni”**.

Będziemy wymieniać się doświadczeniami w zakresie wdrażania prawodawstwa UE w dziedzinie **dekarbonizacji transportu** (paliwa, transgraniczne planowanie i budowa stacji ładowania i tankowania wodoru, budowa infrastruktury ładowania pojazdów ciężkich).

W dziedzinie **żeglugi śródlądowej** będziemy kontynuować dialog i współpracę w zakresie wdrażania polsko-niemieckiej umowy w sprawie szlaku wodnego Odry z 2015 r. oraz kwestii związanych z bezpieczeństwem żeglugi.

Będziemy współpracować w dziedzinie **utrzymania mostów granicznych**. Zintensyfikujemy wymianę innowacji i wiedzy w dziedzinie budowy dróg, technologii ruchu drogowego i bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Będziemy pracować nad rozwojem zdolności w zakresie **infrastruktury podwójnego zastosowania**, aby zwiększyć odporność Europy i skuteczniej wspierać Ukrainę (możliwości finansowania na szczeblu UE, realizacja projektów transgranicznych, wymiana doświadczeń).

Przeprowadzimy konsultacje w sprawie przyszłych **priorytetów Unii Europejskiej** oraz konkretnej dokumentacji UE w dziedzinie transportu, również z myślą o polskiej prezydencji Rady w 2025 r.

Transformacja cyfrowa

Będziemy wspierać współpracę w zakresie programowania nowego cyklu instytucjonalnego w ramach polskiej prezydencji UE. Podczas nowego cyklu i polskiej

prezydencji będziemy poszukiwać obszarów tematycznych będących przedmiotem wspólnego zainteresowania. Zamierzamy skoncentrować się przede wszystkim na portfelach cyfrowych, międzynarodowym zarządzaniu sztuczną inteligencją, a także wdrażaniu aktu o usługach cyfrowych w odniesieniu do dezinformacji. Omówimy utworzenie „cyfrowego Trójkąta Weimarskiego” w celu wypracowywania wspólnych stanowisk, które będą przedstawiane Komisji Europejskiej i innym państwom członkowskim. Będziemy wymieniać się wiedzą i doświadczeniami w zakresie wdrażania unijnych przepisów cyfrowych.

Będziemy współpracować na rzecz promowania wspólnego formularza deklaracji pracowników delegowanych (eDeklaracja) oraz stworzenia wielojęzycznego portalu UE, aby umożliwić przedsiębiorstwom składanie zgłoszeń delegowania w formie cyfrowej w ich własnym języku.

Współpraca finansowa

Zainicjujemy dialog między ekspertami podatkowymi na temat szerokiego zakresu zagadnień **polityki podatkowej** w celu wspierania inwestycji i otoczenia biznesowego.

Rozszerzymy współpracę w formacie Trójkąta Weimarskiego w dziedzinie **przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowania terroryzmu**.

Nasze administracje **celne** będą pracować w ramach grupy projektowej sojuszu portów europejskich, której celem jest koordynacja działań administracji celnych w zakresie walki z narkotykami i przestępczością zorganizowaną. Obejmuje to utworzenie z dniem 1 stycznia 2025 r. nowego zespołu ekspertów w ramach sojuszu celnego UE na rzecz granic (EUCAB), którego głównym celem będzie wzmocnienie współpracy operacyjnej poprzez lepszą koordynację, skuteczną wymianę informacji i łączenie zasobów ludzkich administracji celnych UE.

Będziemy dzielić się najlepszymi praktykami w zakresie wspierania dobrze prosperującego ekosystemu technologii finansowej i skutecznego zarządzania zainteresowanymi stronami poprzez zainicjowanie dialogu ekspertów w dziedzinie technologii finansowej między ministerstwami finansów.

Rozwój obszarów miejskich

Rozszerzymy współpracę w zakresie wdrażania **krajowych polityk miejskich (NUP)** i wymianę wynikających z nich dobrych praktyk w zakresie zrównoważonego rozwoju obszarów funkcjonalnych. Będziemy dążyć do ścisłej wymiany stanowisk w sprawie NUP i powiązanych tematów w świetle zbliżającej się **prezydencji polskiej w Radzie UE** i kolejnej perspektywy finansowej UE po 2027 r., zwłaszcza w odniesieniu do **polityki spójności**.

Będziemy nadal współpracować w ramach misji UE „**100 neutralnych dla klimatu i inteligentnych miast**” oraz wymieniać się doświadczeniami na temat najlepszych

praktyk i towarzyszących im procesów krajowych, a także ochrony klimatu w miastach w kontekście zintegrowanego rozwoju obszarów miejskich.

Będziemy kontynuować i ewentualnie rozszerzać naszą współpracę w zakresie **kultury/dziedzictwa kulturowego** w ramach partnerstwa tematycznego agendy miejskiej dla UE z różnymi miastami i partnerami, w tym z Katowicami i województwem śląskim, a także w tych ramach w zakresie „dziedzictwa kłopotliwego” z różnymi partnerami, w tym z miastami Gdańsk i Kraków oraz Politechniką Poznańską.

Polityka i współpraca rozwojowa

Będziemy wspierać europejskie i międzynarodowe starania mające na celu włączenie problematyki **pomocy humanitarnej, rozwoju i pokoju** do głównego nurtu polityki, budowanie bardziej odpornych społeczeństw i zwrócenie uwagi na czynniki powodujące niestabilność. Zbadamy możliwości wspólnych wizyt Drużyny Europy z przedstawicielami UE w celu propagowania inicjatywy **Global Gateway** w krajach partnerskich oraz zaprezentowania działań Drużyny Europy. Zbadamy również możliwość zorganizowania wspólnych wyjazdów Drużyny Europy z przedstawicielami rządu francuskiego w ramach Trójkąta Weimarskiego. Będziemy wspierać ściślejszą współpracę naszych **banków rozwoju**: BGK (Bank Gospodarstwa Krajowego) i KfW Entwicklungsbank (Kreditanstalt für Wiederaufbau), mającą na celu wzmocnienie wzajemnej wymiany informacji i transferu wiedzy oraz określenie ewentualnych projektów, które mogą być wspólnie finansowane, a także dalsze zacieśnianie współpracy na szczeblu UE w ramach sieci JEFIC (Wspólnych Europejskich Podmiotów Finansujących Współpracę Międzynarodową), również w celu umożliwienia wspólnego korzystania z unijnych instrumentów współpracy na rzecz rozwoju.

Wymiar społeczny

Podzielamy zaangażowanie w spójność i integrację społeczną, wysokiej jakości miejsca pracy, uczciwe warunki pracy i sprawiedliwą transformację ekologiczną i cyfrową. Pozytywna konwergencja społeczna i konkurencyjność unijnych gospodarek są ze sobą ściśle powiązane. Zobowiązemy się do dalszego **wzmacniania społecznego wymiaru Unii Europejskiej** i realizacji Planu działania na rzecz Europejskiego filaru praw socjalnych, zgodnie z ustaleniami poczynionymi podczas Szczytu Społecznego w Porto w dniu 8 maja 2021 r.

Mając wspólny cel – rozwój gospodarczy sprzyjający włączeniu społecznemu – zamierzamy wspierać wzajemną wymianę i współpracę w zakresie zagwarantowania pełnego włączenia społecznego i uczestnictwa osobom z niepełnosprawnościami. Obejmie to wymianę doświadczeń i wspólnych praktyk w zakresie polityki włączenia społecznego, w tym planowanego przyjęcia ustawy o systemie asystencji osobistej w Polsce. W kontekście unijnej dyrektywy w sprawie poprawy warunków pracy za pośrednictwem platform internetowych, zamierzamy wspierać naszą dwustronną wymianę informacji na temat wdrażania dyrektywy do prawa krajowego.

W świetle trwającej transformacji ekologicznej i cyfrowej zamierzamy wspierać wymianę informacji na temat **systemów kształcenia i szkolenia zawodowego**, w tym zindywidualizowanego doradztwa w zakresie umiejętności, nabywania umiejętności i szkoleń (zwłaszcza szkolenia pracowników w kontekście przechodzenia z zawodów ginących do zawodów wymagających innego zakresu umiejętności).

Zamierzamy dzielić się najlepszymi praktykami dotyczącymi wspierania rynku pracy w regionach szczególnie dotkniętych kosztami transformacji energetycznej. Transformacji musi towarzyszyć utrzymanie i tworzenie wysokiej jakości miejsc pracy. Można to osiągnąć w najlepszy sposób, angażując partnerów społecznych i wzmacniając rokowania zbiorowe. W celu upowszechniania i wzmacniania poszanowania praw pracowniczych będziemy pracować nad ewentualnymi wspólnymi działaniami zarówno na szczeblu dwustronnym, jak i europejskim.

Uznajemy, że włączenie społeczne ma zasadnicze znaczenie dla odpornych gospodarek i społeczeństw. Będziemy zatem przyczyniać się na szczeblu krajowym i europejskim do zwiększania uczestnictwa i inkluzywności, dbając o to, by nikt nie został pominięty.

ENERGETYKA, KLIMAT I ŚRODOWISKO

Zmiana klimatu wymaga zrównoważonej i przyspieszonej restrukturyzacji naszych dostaw energii oraz naszych gospodarek i przemysłu. Ponadto transformacja technologiczna będzie miała głęboki wpływ na modele biznesowe przedsiębiorstw i na całe nasze społeczeństwa. Ważne jest, aby ukierunkować tę zmianę w sposób umożliwiający powszechne wykorzystywanie związanych z nią możliwości społecznych i ekologicznych. Współpraca i wzajemne uczenie się na podstawie najlepszych praktyk pomiędzy naszymi krajami przyczyni się do skutecznego sprostania tym wyzwaniom.

Aby ułatwić wymianę informacji między obydwojema rządami w dziedzinie energii i klimatu, ustanowimy **polско-niemiecką grupę roboczą ds. energii i klimatu**. Grupa będzie się spotykać regularnie i składać się z przedstawicieli na szczeblu ekspertów z ministerstw, których dotyczą omawiane tematy. Ponadto oba rządy zgadzają się promować zakres działań **polско-niemieckiej platformy energetycznej**, w tym jej dwustronnego polско-niemieckiego forum wysokiego szczebla ds. transformacji energetycznej.

Będziemy kontynuować współpracę w ramach Polsko-Niemieckiej Platformy Energetycznej, aby wzmocnić nasze dostawy energii, przyspieszyć transformację naszych systemów energetycznych oraz zapewnić przystępne i konkurencyjne ceny energii, w szczególności poprzez projekty w zakresie efektywności energetycznej, odnawialnych źródeł energii, wodoru, infrastruktury i rynku energii.

Energetyka

Będziemy regularnie wymieniać się informacjami na temat naszych polityk mających na celu przyspieszenie wdrażania **odnawialnych źródeł energii**, zwłaszcza morskiej i lądowej energii wiatrowej i fotowoltaicznej. Chcemy poprawić efektywność energetyczną i ułatwić dekarbonizację sektora ciepłowniczego, zwłaszcza ciepłownictwa komunalnego. Będziemy wymieniać się najlepszymi praktykami dotyczącymi polityki i rozwiązań zwiększających wskaźnik docieplenia domów.

Omówimy wdrażanie **gospodarki wodorowej**, w tym dekarbonizację przemysłu i realizację celów na 2030 r. dotyczących paliw odnawialnych pochodzenia niebiologicznego (RFNBO). Będziemy wymieniać się doświadczeniami technologicznymi i legislacyjnymi w zakresie rozwoju gospodarki wodorowej w Europie. Omówimy wspólne projekty infrastrukturalne, takie jak budowa Nordycko-Bałtyckiego Korytarza Wodorowego, oraz zrealizujemy inne projekty transgraniczne. Będziemy wymieniać się informacjami na temat konwersji magazynów gazu na magazyny wodoru, rozwoju nowych magazynów wodoru i niezbędnych ilości do 2035 r.

Jeśli chodzi o rozwój **infrastruktury transgranicznej**, ocenimy potencjał jak najlepszego rozwoju transgranicznej infrastruktury paliw alternatywnych, omówimy rozwój transgranicznej wymiany energii elektrycznej oraz najlepsze praktyki w celu

szybkiej modernizacji naszych sieci elektroenergetycznych, a także będziemy wymieniać się informacjami na temat rozwoju transgranicznych rurociągów wodorowych.

Będziemy wymieniać się najlepszymi praktykami w dziedzinie **magazynowania energii** i elastyczności energetycznej, w szczególności w sprawie wprowadzania programów dotacji na instalację magazynów energii i innych zachęt; rozwoju nowych technologii baterii, w szczególności w celu zmniejszenia zależności produkcji od dostaw surowców importowanych spoza UE lub recyklingu zużytych baterii; w sprawie przyspieszonego wdrażania inteligentnych liczników; w sprawie zwiększenia skali świadczenia usług elastyczności przez prosumentów indywidualnych i komercyjnych, np. inteligentne ładowanie; w sprawie zwiększenia elastycznych zdolności wytwórczych przyjaznych dla klimatu.

Pogłębimy współpracę w **kwestiach bezpieczeństwa energetycznego**, w szczególności przystępnych cenowo i bezpiecznych dostaw ropy naftowej i gazu wobec rosyjskiej wojny napastniczej i wykorzystywania przez Rosję energii jako broni; w tym także będziemy kontynuować i intensyfikować nasze starania na rzecz dywersyfikacji dostaw energii i **działać na rzecz skutecznego redukcji dochodów Rosji z eksportu energii**.

Będziemy zachęcać polskie i niemieckie przedsiębiorstwa do współpracy w dziedzinie **infrastruktury naftowej i stabilności dostaw paliw** z Niemiec do Polski. Będziemy koordynować zapewnianie dostaw ropy naftowej do rafinerii PCK Schwedt, potrzeb i poziomu dostaw ropy naftowej do rafinerii PCK Schwedt za pośrednictwem polskiego Naftoportu oraz statusu własnościowego tej rafinerii. W przypadku zakłóceń w przepływach tranzytowych przez Rosję Polska i Niemcy będą ściśle współdziałać w celu utrzymania stabilnych dostaw ropy naftowej do PCK Schwedt i bezpieczeństwa dostaw w regionie.

Będziemy wymieniać się najlepszymi praktykami i omawiać współpracę w zakresie produkcji i importu wodoru odnawialnego i zielonego amoniaku, aby osiągnąć cele pakietu „Fit for 55” i dyrektywy RED III.

Ochrona klimatu

Wspieramy realizację **unijnego celu neutralności klimatycznej** do 2050 r. i będziemy wymieniać się najlepszymi praktykami w zakresie wdrażania pakietu „Fit for 55”, w tym systemu handlu uprawnieniami do emisji, oraz w zakresie dalszego rozwoju unijnej polityki klimatycznej i energetycznej oraz Europejskiego Zielonego Ładu, w tym przeglądu Europejskiego prawa o klimacie. Będziemy konsultować się przy przygotowywaniu **planów społeczno-klimatycznych**.

Będziemy również ściśle współpracować w ramach unijnych procedur w celu przedstawienia kolejnego **unijnego wkładu ustalonego na poziomie krajowym (UE's NDC)** na 2035 r. na długo przed COP 30.

Środowisko

Będziemy współpracować w zakresie **transgranicznej ochrony przyrody** i Parku Narodowego Doliny Dolnej Odry w ramach Polsko-Niemieckiej Rady Programowej ds. Obszarów Chronionych w Dolinie Dolnej Odry. Będziemy współpracować nad rozszerzeniem monitorowania wód podziemnych na granicy, nad ekosystemem Odry w celu rozszerzenia wspólnej odbudowy i ochrony oraz nad rozwiązaniami w walce ze zmianą klimatu opartymi na zasobach przyrody i różnorodności biologicznej.

Ustanowimy platformę dialogu i współpracy w dziedzinie nielegalnego przemieszczania odpadów, która byłaby narzędziem długoterminowego i regularnego dialogu oraz wspólnych inspekcji przeprowadzanych przez właściwe organy w Polsce i Niemczech. Dialog będzie prowadzony z przedstawicielami na szczeblu ekspertów z ministerstw i innych właściwych organów, których dotyczą omawiane tematy.

Będziemy współpracować w zakresie OOS/SEA w ramach polsko-niemieckiej grupy roboczej ds. transgranicznych ocen oddziaływania na środowisko i strategicznych ocen oddziaływania na środowisko.

Będziemy wymieniać się doświadczeniami w zakresie zasad przyjętych w celu wspierania rozwoju zrównoważonych paliw lotniczych (SAF) na szczeblu rządowym.

Będziemy promować wymianę młodzieży w dziedzinie środowiska oraz ustanowimy polsko-niemiecką grupę roboczą ds. wymiany młodzieży w dziedzinie kultury środowiskowej.

Żywność i rolnictwo

Jeśli chodzi o współczesne i przyszłe wyzwania dla naszego europejskiego rolnictwa i żywności, będziemy ściśle współpracować przy opracowywaniu przyszłej wspólnej polityki rolnej (WPR). Obie strony będą wspólnie pracować nad budowaniem odpornych i zrównoważonych systemów rolno-spożywczych oraz nad uproszczeniami administracyjnymi dla rolników i administracji związanymi z WPR, również w ramach polskiej prezydencji Rady w 2025 r.

Chcemy współpracować w zakresie rolnictwa ekologicznego i agroekologii, w tym zbadać, czy możliwe byłoby wspólne planowanie działań i prowadzenie badań w tej dziedzinie.

W dziedzinie zasobów genetycznych będziemy współpracować na rzecz **propagowania bioróżnorodności** w ramach krajowych strategii rozwoju. Będziemy wymieniać się najlepszymi praktykami w zakresie ochrony i wykorzystania zasobów genetycznych oraz rozwijać łańcuchy wartości dostosowane do strategii na rzecz zasobów genetycznych dla Europy. Nasza współpraca ułatwi dostęp do zasobów genetycznych, dzielenie się doświadczeniami w zakresie zarządzania, ochronę dzikich roślin spokrewnionych z roślinami uprawnymi (CWR) oraz zaangażowanie w transgraniczne programy hodowlane. Ponadto będziemy wymieniać się wiedzą na

temat współpracy na szczeblu europejskim i globalnym, w tym na temat Międzynarodowego traktatu o zasobach genetycznych roślin dla wyżywienia i rolnictwa (ITPGRFA) oraz Europejskiego programu współpracy w zakresie zasobów genetycznych roślin (ECPGR). Będziemy propagować bioróżnorodność i zasoby genetyczne w ramach krajowych strategii rozwoju.

Ewaluacja Planu Działania

Ministerstwa spraw zagranicznych będą monitorować i wspierać wdrażanie odpowiednich postanowień niniejszego Planu działania zgodnie z odpowiednimi przepisami krajowymi i zobowiązaniami wynikającymi ze wspólnego członkostwa w UE i z prawa międzynarodowego.

Realizacja Planu działania będzie regularnie poddawana przeglądowi podczas konsultacji międzyrządowych w celu dostosowania go do nowych priorytetów i wyzwań.

Sekretarze stanu uwzględnią w swoich regularnych konsultacjach przeglądy postępów w realizacji Planu działania w ramach przygotowań do dwustronnych spotkań na szczeblu rządowym, a także będą zbierać odpowiednie uwagi wynikające z dialogu parlamentarnego oraz z wymian z przedstawicielami polsko-niemieckiego społeczeństwa obywatelskiego, odzwierciedlające bogactwo różnych wymiarów partnerstwa polsko-niemieckiego.